

Kà Gōa-kok-lâng Tâi-gí ê Kám-sióng

Tâi-ôan 400 nî lâi, keng-kòe Se-pan-gâ-lâng, Hô-lân-lâng, Jit-pún-lâng, Kok-bîn-tóng Chèng-hú ê thóng-tî, bûn-hòa kap gí-giân ū siū tiòh gōa-lâi chèng-kôan ê éng-hióng, ték-piât sī kîn chit-pah nî lâi, Tâi-ôan tî Jit-pún Chèng-hú kap Kok-bîn-tóng Chèng-hú ê thóng-tî chi-hâ, Tâi-gí mā-nâ siū tiòh éng-hióng, koh siū tiòh tá-ap. Jit-pún sî-tâi êng Jit-pún-oe chò koaⁿ-hong ê gí-giân. Hák-hâu ê kàu-iòk êng Jit-pún-oe chò-chú. Kàu Kok-bîn-tóng sî-tâi, koaⁿ-hong gí-giân kap hák-hâu kàu-iòk mā êng Pak-kiaⁿ-gí chò-chú. Tâi-gí kan-ta sî ka-têng pê-kiáⁿ, bú-kiáⁿ ê kau-thong gí-giân kap siong-tiûⁿ bé-bê ê kang-kû nâ-tiâⁿ.

Chit kúi-nî lâi, pún-thô ì-sek ê kak-chhéⁿ, Tâi-gí chiah chiâm-chiâm khah siū tiōng-sî, mā-nâ gōa-kok-lâng lâi Tâi-ôan siûⁿ beh ôh Tâi-gí. Liân kong-si teng-kiû jîn-châi mā iàu-kiû ài ê-hiáu kóng Tâi-gí. Tâi-gí kèng-jiân chiâⁿ-chò kiû-chit ê pit-su ê tiâu-kiâⁿ chi-it. Sîm-chí bê-hiáu Tâi-gí ê hák-hâu lâu-su (gōa-séng tê-jî-tâi) mā lâi ôh Tâi-gí. In ê bòk-tek sî beh kap hák-seng kau-thong. Che

Wong Siok-chhiu
kap hit tong-sî tî hák-hâu kóng Tâi-gí hô lâng tá-ap ê chêng-hêng lâi pí, chin-chiàⁿ sî bô kâng-khóan.

In-üi Tâi-gí tîng-kî siû tiòh tá-ap, chá-kî gián-kiù Tâi-gí bûn-hák ê lâng, chá tō bô tî sè-kan--lah. Au-kî ū sim beh gián-kiù Tâi-gí Bûn-jî, Bûn-hák ê lâng, in-üi siû tiòh gōa-chòk ê thóng-tî, chit-kóa hák-chiá, choan-ka mā mā-káⁿ siuⁿ bêng-hián ê gián-kiù. Kan-ta êng su-jîn ê hèng-chhù siu-chip chêng-jîn lâu--lòh--lâi ê chu-liâu koh chéng-lí--chit--ê, ke kò-jîn ê koan-tiám. Sô-í tî bòk-chêng chiâⁿ-chò chin chê phài-hê. Chèng-hú iáu bô siûⁿ beh tòa tâi-hák siat Tâi-ôan Bûn-hák-hê, thóng-it kok hák-chiá, choan-ka ê koan-tiám kap khòaⁿ-hoat. Sô-í tî it-poaⁿ-lâng ê koan-liâm--nih, Tâi-gí kan-ta ū im bô jî. Sî tî a-bú ê sin-piⁿ ôh--tiòh..ê. Bòk-kòai pêng-iú nâ mñg góa tî tó-üi kang-chok. Góa in kóng tî "Tiong-hôa Gí-bûn Gián-síp Tiong-sim" kà gôa-kok-á kóng Tâi-gí. In lóng chin kî-kòai ê piáu-chêng kóng "Tâi-gí beh àn-chóaⁿ kà?

Che iā bōk-kòai--lah. Tí Tâi-ôan tōa-hàn, siū kàu-iòk ê lâng, tī hak-hāu sóh--ê sī Pak-kiaⁿ-oe. Ōe-tit-thang êng ㄉㄉㄇㄤ ㄉ, ōe-tit-thang êng hàn-jī öh. M-kú Tâi-gí--leh? Tâi-gí tī Tâi-ôan K.M.T.(Kok-bîn-tóng) kóng sī "hong-giân" sī pē-bú-oe, sī tī a-bú ê sin-piⁿ öh--tiòh--ê. Hak-hāu bō chit-khóan khò-têng. It-poaⁿ-lâng tui "kà gōa-kok-lâng kóng Tâi-gí", chit ê khang-khòe ê hóan-èng sī kám-kak chin kî-kòai koh chin chhù-bî.

Öh Tâi-gí ê gōa-kok jîn-sû, oē-tit-thang hun Tang-A jîn-sû (ū siū hàn-bûn-hòa éng-hióng, bat Hàn-jī) chhin-chhiūⁿ Jit-pún-lâng, Hân-kok-lâng, Hiong-káng-lâng. Au-Bí jîn-sû, ôan-chôan m̄-bat Hàn-jī. In-ūi Tâi-gí hoat-im bē-tit-thang êng ㄉㄉㄇㄤ ㄉ, bē tit thang êng Hàn-jī öh, sói hoat-im ê kai-tōaⁿ, góan it-lüt chhai-iōng "Tâi-Lô" (a.k.a. Kàu-hôe Peh-oe-jī, iā chiū-sī Tâi-ôan-jī) kà. Án-ne góan hoat-kiàn Au-Bí jîn-sû öh--khí--lái khah khòai, (peh-im kap piän-im bō kóng). Tang-A hak-seng iōng Tâi-Lô öh, hóan-èng khah bān. Ú-sî chhin-chhiūⁿ ú chhò-cheek-kám, kàu tē-jī kai-tōaⁿ, khai-sí öh seng-öah hōe-oe ê sî, ú nñng-chióng kàu-chhái; chit-chióng sī Tâi-Lô kap Eng-bûn

tùi-chiàu..ê, sī hō Au-Bí jîn-sû öh..ê. Léng-gōa chit-chióng sī Tâi-Lô kap Hán-jī tui-chiàu..ê, sī hō ū Hán-jī ki-chhōe ê gōa-cheek jîn-sû kap gōa-séng-lâng öh--ê. Chit nñng-khóan bûn-hòa pōe-kéng ôan-chôan bō käng ê lâng öh Tâi-gí, iōng Tâi-Lô öh ê Au-Bí jîn-sû, khah khòai chiap-siū. Góan hō in peh-im kap piän-im ê gôan-cheek, chiū ê-tit-thang kóng kàu chin sūn. Tian-tò ū Hán-jī ki-chhōe ê lâng bē kòan-sì khòaⁿ Tâi-Lô, óng-óng ài chioh Hán-jī lâi pōe Tâi-gí ê hoat-im. Chit-khóan öh-hoat chiū khah khùn-lân. Jî-chhiàⁿ Tâi-gí Hán-jī iáu-bōe piau-chún-hòa, tiāⁿ-tiāⁿ Tâi-gí Hán-jī kap Pak-kiaⁿ-gi Hán-jī lâm chò-hóe, éng-hióng hak-sip hāu-lút, chhin-chhiūⁿ kóng: Tâi-gí kóng "kiâⁿ" sī Pak-kiaⁿ-gi "走" ê i-sù, m̄-kú Tâi-gí Hán-jī siá "行". Nā-sī Tâi-gí Hán-jī "走" sī châu ê i-sù, á-sī lî-khui ê i-sù. Jî-chhiàⁿ Hán-jī nā êng Tâi-gí lâi thák, ū-sî ū nñng-khóan ê hoat-im. Chit-khóan sī "thòk-im". Léng-gōa chit-khóan sī "oe-im". Phí-jû kóng "thòk-büt cheng-sóan" kap "thák chheh" käng khóan siá "讀" jī, m̄-kú hoat-im bō käng-khóan, "tāi hak" kap "öh Tâi-gí" käng-khóan siá "學" jī, hoat-im mā bō käng-khóan.

Tâi-jīn" kap "tōa-lâng" kāng-khóan siá "大" jī, m̄-nā hoat-im bō kāng, i-sù iā ôan-chhōan bō kāng. Hoat "thòk-im" ê sī, sī kōan-koanⁿ, kéng-chhat ê i-sù. Hoat "oe-im" ê sī sī sēng-jīn ê i-sù. Āu-Bí ê hák-seng (thôan-kàu-su) ôh kàu bō-chit-ê kai-tōaⁿ ê Tâi-gí, ê ôh chit kóa Hán-jī, che kap ôh Pak-kiaⁿ-gí ê hák-seng ôh Hán-jī lâi pí, ke chiok khùn-lân. In-ūi Tâi-gí ê hák-seng ài ke pōe chit-chióng hoat-im. Í-chêng lâi Tâi-ôan ôh Tâi-gí ê hák-seng tōa-pō-hūn sī thôan-kàu-su khah chē. Sö-í tû-liáu ôh it-poaⁿ ê ōe í-góa, koh ài ôh chong-kàu ê khò-têng. Che tui it-poaⁿ ê lâng lâi kóng sī khah bō sek-háp. Tui siūⁿ beh kè-siök ôh Tâi-gí ê lâng lâi kóng ū hoat-seng kàu-chhái ê khiàm-khoeh kap tñg-châm. Án-ne ê sī, góan lóng kó-lē hák-seng kau Tâi-ôan pêng-iú, khah chiáp thiaⁿ La-jí-oh, khah chiáp khòaⁿ Tiān-sī--leh. M̄-kú tau-té iā-sī iú-hān. In-ūi Tâi-gí chiat-bòk pit-kèng iáu bō chin chē.

Tâi-ôan kap Jit-pún ê iân-kò ū 50 nî kú. Gí-giân kap bûn-hòa iā ke-kiám siū éng-hióng. Bòk-chêng chit-kóa khah chē hòe ê Tâi-ôan-lâng só kóng ê Tâi-gí iáu tiāⁿ-tiāⁿ iân-iōng Jit-pún ê Hán-jī. Chhin-chhiūⁿ "piān-tong", "lip-tiūⁿ", "tō-háp", "chhut-tiuⁿ" mā ū thêh chit-kóa

Jit-pún ê gôa-lâi-gí chiâⁿ-chò ka-kī ê gí-giân. Chhin-chhiūⁿ "la-jí-oh", "o-tó-bái", "a-phah-tōh". Tâi-gí kap Pak-kiaⁿ-gí ê koan-hē mā chin chhim. Tâi-gí ê tò-péng chiâⁿ-chò Pak-kiaⁿ-gí ê i-sù, chhin-chhiūⁿ "lâng-kheh" sī "客人" ê i-sù. "Hong-thai" sī "颱風" ê i-sù. "Siāu-kài" sī "介紹" ê i-sù. "Í-toh" sī "桌椅" ê i-sù, "chhùn-chhioh" sī "尺寸" ê i-sù, chin ché--lah.

Kà Tâi-gí chìn-chêng, góa m̄ chai-iāⁿ Tâi-gí ū peh-im. Mā m̄ chai-iáⁿ ài piàn-im. Kan-ta chai-iáⁿ sī Ma-ma kà--góa--ê, bō iōng Hán-jī kà, mā bō iōng Lô-má-jī kà. Chit-má tī Tâi-ôan chin chē ka-tiúⁿ ū chit-chióng bō chèng-siōng ê sim-thài. Tī chhù--nih jit-siōng seng-òah kap gín-á kóng-ōe ê sī khui-chhùi háp-chhùi lóng sī Pak-kiaⁿ-gí. Che pêng m̄-sī pâi-thek kóng Pak-kiaⁿ-gí. Sī in-ūi án-ne, pē-bú-ōe sòa chiám-chiám teh siau-sit. Ū ê koh kip teh sàng gín-á khì ôh Eng-gí. Tī Tâi-ôan, góa siūⁿ ôh gôa-gí bō sím-mih hāu, in-ūi bō khôan-kéng.

Sì-cháp kúi nî lâi, Tâi-ôan tī chèng-hú tāi-lék thui-hêng kóng Pak-kiaⁿ-gí chèng-chhek ê kàu-iòk ê ê-bîn, ê-hiáu kóng Pak-kiaⁿ-gí ê lâng, í-keng chin phô-phiàn. M̄-kú ū chit-hó to bō nñg-hó. Pē-bú-ōe chiám-chiám teh

siau-sit. Sō-í góa hi-bāng chèng-hú ē-tàng kō-lē kóng pē-bú-ōe. Chhin-chhiūⁿ hit tong-sî teh thui-hêng Pak-kiaⁿ-gí kāng-khóan. M-nā sī Tâi-gí, Kheh-ōe, Gôan-chū-bîn-ōe mā kāng-khóan. In-ūi pit-kèng gí-giân sī bûn-hòa ê kin, gí-giân nā bô, bûn-hòa chiū ē siau-sit. Gí-giân ê thôan-siòk sī pô-chûn bûn-hòa ê ki-pún iàu-kiāⁿ.◆

Tâi-ôan Gín-á Siá Tâi-ôan-jī *Góa Ē-hiáu Siá Tâi-ôan-jī*

Sô Hông-un

Góa tùi kok-siò it-nî ê sî, góa ê a-pah chiū kà góa Tâi-ôan-jī. Góa m-niā ē-hiáu thák, mā ē-hiáu siá. Góa jīn-ūi Tâi-gí nā ēng Hán-jī lâi siá, sit-châi bô hong-piān, eng-kai ēng Kàu-hôe Lô-má-jī lâi siá pí-kàu khah hong-piān, in-ūi Hán-jī chin pháiⁿ siá. Sô-í tâi-ke ài ôh Tâi-ôan-jī. Nā án-ni beh siá Tâi-gí ê bûn-chiuⁿ tiòh chin kán-tan. Góa sī kok-siò 5 nî ê hak-seng, góa ē-hiáu ēng Tâi-ôan-jī siá Tâi-bûn, jû-kó nā ēng Hán-jī siá Tâi-bûn m-niā sī góa bē-hiáu siá, góa teh siūⁿ kok-ūi a-peh, a-cheok, a-î kap kok-ūi sô-ū ê tióng-pòe mā bô it-têng ē-hiáu siá. Kok-ūi tióng-pòe lín kóng, góa ê khòaⁿ-hoat tiòh m-tiòh?

Góa ū khòaⁿ tiòh Tâi-gí Lô-má-jī gián-sip-hôe só chhut-pán ê Tâi-ôan-jī ê lōe-iōng, ū chit ê chhiò-ōe chin hó chhiò. I ê piau-tê sī “Góa kiò sím-mih miâ”. Chit ê chhiò-ōe sit-châi chin hó-chhiò. Góa ñg-bāng kè-siòk khòaⁿ-tiòh lín só siá ê chhiò-ōe. Góa nā ū siá m-tiòh chhiáⁿ tâi-ke phoe-phêng chí-kàu.◆

Hôe-ôan Niúsù (news)

Kang Tiōng-hôa phok-sū(tē 5 kî) kap Tēⁿ Ngá-î sió-chiá(tē 3 kî) tī 2000/8/26 tiàm Ko-hiông-chhī, Lâm-á-kheⁿ, Kong-iâm Ki-tok Tiúⁿ-ló Kàu-hôe ôan-sêng Kiat-hun-sek. Tâi-ke chhiáⁿ kā in kiong-hí.◆